

राज्यातील मत्स्यव्यवसाय क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास करण्याच्या दृष्टीने Fisheries and Aquaculture Infrastructure Development Funds (FIDF) योजनेंतर्गत नाबार्डकडून प्राप्त कर्जाबाबत अटी व शर्ती निश्चित करणे व लेखाशीर्ष उघडणे.

महाराष्ट्र शासन
वित्त विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक-संकीर्ण-२०२५/प्र.क्र.२३/अर्थबळ
मंत्रालय, मुंबई-३२
दिनांक :- २६/०६/२०२५

- वाचा - १) केंद्र शासनाने पत्र क्र. ३३०१५/२०१७-Fy(H)Vol .1, दि.१२.०२.२०१९.
२) केंद्र शासनाने पत्र क्र. J-११७/२०२३-Fy/E २३२३९ दिनांक २६.०२.२०२४.
३) कृषी व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र. मत्स्यवि ११२०/प्र.क्र.२५/पदुम १४ दि.१२.११.२०२०.

प्रस्तावना:

केंद्र शासनाने वाचा क्र.१ अन्वये मत्स्यव्यवसाय व जलचर पायाभूत सुविधा विकास निधी (Fisheries and Aquaculture infrastructure Development Fund- FIDF) या योजनेची मार्गदर्शक तत्वे निर्गमित केली आहेत. सदर योजना राज्यात राबविण्यास वाचा क्र.३ अन्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली आहे. सदर योजनेचे संनियंत्रण करणेसाठी मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली नियुक्त उच्चस्तर समिती गठीत करण्यात आली आहे. तसेच नाबार्डकडून प्राप्त कर्ज निधी, कर्जाची परतफेड व त्यावरील व्याजाची परतफेड करण्याकरीता नवीन लेखाशीर्ष उघडण्यात आले आहे. आता, नाबार्डकडून FIDF निधी अंतर्गत प्राप्त होणा-या कर्जाबाबत अटी व शर्ती निश्चित करणे व कर्जाच्या लेखांकनासाठी लेखाशीर्ष उघडणेबाबतचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय : -

(अ) नाबार्डकडून, Fisheries and Aquaculture Infrastructure Development Funds - (FIDF) अंतर्गत प्राप्त होणा-या कर्जाबाबत खालील प्रमाणे अटी व शर्ती निश्चित करण्यात येत आहेत -

- १) **नोडल विभाग**— राज्य शासनाचा वित्त विभाग हा मत्स्यव्यवसाय व जलचर पायाभूत सुविधा विकास निधी (Fisheries and Aquaculture infrastructure Development Fund- FIDF) अंतर्गत कर्ज उभारणीसाठी 'नोडल विभाग' म्हणून कार्यवाही करील.
- २) **कर्ज कालावधी** - मत्स्यव्यवसाय व जलचर पायाभूत सुविधा विकास निधी (Fisheries and Aquaculture infrastructure Development Fund- FIDF) या कर्ज योजनेस केंद्र शासनाने पत्र दिनांक २६ फेब्रुवारी, २०२४ अन्वये दि. १ एप्रिल, २०२३ ते ३१ मार्च २०२६ या ३ वर्षांच्या कालावधीकरीता मुदतवाढ दिली आहे.

- ३) **मुदतवाढीपूर्वी मंजूर करण्यात आलेली कर्जे** - सदर मुदतवाढीनंतर नोडल कर्ज देणा-या संस्थाकडून नवीन प्रकल्पासाठी मुदतवाढीच्या कालवधीसाठी कर्ज मंजूर करण्यात येईल तसेच केंद्र शासनाच्या मत्स्य व्यवसाय विभागाने दि.३१ मार्च, २०२३ पूर्वी ज्या प्रकल्पांना मान्यता दिली आहे, परंतु नोडल कर्ज देणा-या संस्थाकडून दि.३१ मार्च, २०२३ पूर्वी सदर कर्जे मंजूर केली नाहीत अशा सर्व कर्जांना मंजूरी दिली जाईल.
- ४) **कर्जासाठी पात्र प्रकल्प** - राज्यांतील मत्स्य व्यवसाय व जलचर पायाभूत सुविधा विकास करण्याच्या अनुषंगाने नाबार्डद्वारे Fisheries and Aquaculture infrastructure Development Fund-(FIDF) स्थापन करण्यात आला आहे. यामध्ये मत्स्य व्यवसाय विभागाच्या सागरी भागांमध्ये विविध सोईसुविधा पुरविण्यासाठी मत्स्यबंदरे उभारणे, जेट्टी बांधणे, बर्फ कारखाना स्थापन करणे, शीतगृहे उभारणे, मासळी मार्केटचे आधुनिकीकरण करणे, मत्स्यबीज बँक तयार करणे इत्यादी २० प्रकारच्या सुविधा प्रकल्पांचा FIDF समावेश करण्यात आला आहे.
- ५) **कर्ज मर्यादा** — मत्स्य व्यवसाय व जलचर पायाभूत सुविधा विकास निधी अंतर्गत प्रकल्पासाठी (Fisheries and Aquaculture infrastructure Development Fund- (FIDF) प्रकल्प खर्चाच्या ८०% मर्यादेत कर्ज उपलब्ध करून देण्यात येईल. प्रकल्प खर्चाच्या २०% रक्कम ही लाभार्थ्याने मार्जिन मनी म्हणून सहभाग असणे आवश्यक आहे. राज्य शासन, राज्य शासनाच्या संस्था प्रकल्पाची अंमलबजावणी करणार असल्यास, मार्जिन मनी म्हणून सहभाग असणे अनिवार्य राहणार नाही. राज्य शासनास, राज्य शासनाच्या संस्थेस अर्थसंकल्पाच्या उपलब्धतेनुसार, ग्रामीण पायाभूत सुविधा विकास निधीच्या धर्तीवर मार्जिन मनी म्हणून सहभाग निश्चित करता येईल.
- ६) **कर्ज मर्यादेत वाढ** - नैसर्गिक आपत्ती, तांत्रिक सक्ती किंवा अपवादात्मक परिस्थितीत, प्रकल्प खर्चातील दरवाढ झाल्यास, सदर दरवाढीचा खर्च भागविण्यासाठी कर्जाच्या रक्कमेत वाढ/सुधारणा करण्यात येईल. सदर तरतूद, प्रकल्प प्रस्ताव मंजूरीच्या दिनांकापासून दोन वर्षांच्या आत अनुज्ञेय राहील.
- ७) **कर्जाचे वितरण** - नाबार्डकडून मत्स्य व्यवसाय व जलचर पायाभूत सुविधा विकास करण्यासंबंधी नाबार्डद्वारे (FIDF) अंतर्गत मंजूर प्रकल्पाकरीता राज्य शासनाकडून करण्यात आलेल्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीचे दावे नाबार्डला सादर करण्यात आल्यानंतर, सादर करण्यात आलेल्या प्रतिपूर्ती दाव्याच्या मर्यादेत नाबार्डकडून कर्ज वितरीत करण्यात येईल. नाबार्डकडून प्राप्त होणारी कर्जाची रक्कम ही स्वतंत्र कर्ज म्हणून समजण्यात येईल.
- ८) **कर्जावरील व्याज परतफेडीबाबत अटी व शर्ती** —
- a) कर्ज परतफेडीचा कालावधी १२ वर्षांचा राहील. सदर कालावधीतील २ वर्ष हा अधिस्थगन कालावधी (Moratorium) असेल. कर्जाची परतफेड १० समान वार्षिक हप्त्यात करण्यात येईल.

- b) नाबार्डला दर त्रैमासिक व्याज अदा करण्यात येईल. व्याजाचा तिमाही कालावधी जाने-मार्च, एप्रिल-जून, जुलै-सप्टेंबर व ऑक्टोबर-डिसेंबर असा परिगणित करण्यात येईल. प्रत्येक तिमाही कालावधीनंतर पुढील महिन्याच्या १ तारखेस म्हणजेच १ एप्रिल/ १ जुलै/ १ ऑक्टोबर/ १ जानेवारी या दिनांकास व्याजाची रक्कम अदा करण्यात येईल.
- c) सदर कर्जावरील व्याज हे द.सा.द.शे. ५% पेक्षा कमी असणार नाही.
- d) सदर कर्जावर द.सा.द.शे. ३% पर्यंत व्याज सवलत अनुज्ञेय राहिल.
- e) विहित दिनांकास कर्जाच्या मुद्दलाची तसेच व्याजाची परतफेड करण्यास विलंब झाल्यास, द.सा.द.शे. १% दराने दंडव्याज आकारण्यात येईल.

९) **अर्थसंकल्पीय तरतूद** — नाबार्डकडून मत्स्य व्यवसाय व जलचर पायाभूत सुविधा विकास करण्यासंबंधी नाबार्डद्वारे (FIDF) अंतर्गत मंजूर प्रकल्पाच्या विनाअडथळा अंमलबजावणीसाठी कृषी व पदुम विभागाने अर्थसंकल्पीय तरतूद करावी. सदर योजनेतर्गत खर्चाकरीता लेखाशिर्ष घेण्याची कार्यवाही तात्काळ करावी.

१०) **कर्जाची परतफेड** - नाबार्डकडून प्राप्त कर्जाच्या मुद्दलाची व व्याजाच्या परतफेडीसाठी अर्थसंकल्पीय तरतूद अर्थबळ कार्यासना (वित्त विभाग) कडून करण्यात येईल.

११) **केंद्र शासनाकडून अनुच्छेद २९३(३) अंतर्गत परवानगी** - भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २९३(३) अन्वये केंद्र शासनाकडून कर्ज उभारणीसाठी प्राप्त परवानगीच्या मर्यादेत राज्यांतील मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास करण्यासंबंधी नाबार्डद्वारे Fisheries and Aquaculture infrastructure Development Fund (FIDF) कडून उभारण्यात आलेले कर्ज अंतर्भूत असलेबाबतचे प्रमाणपत्र सादर करणे वित्त विभागास बंधनकारक राहिल.

(ब) **नोडल अधिका-याची नियुक्ती व जबाबदारी** —

१. नाबार्डद्वारे मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी (FIDF) अंतर्गत प्राप्त होणाऱ्या कर्जाकरीता नोडल अधिकारी म्हणून सह संचालक, लेखा व कोषागारे, पुणे यांची नियुक्ती करण्यात येत आहे.
२. मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी (FIDF) अंतर्गत नाबार्ड समवेत झालेल्या करारनाम्यातील अटी व शर्तीचे पालन होईल यांची दक्षता नोडल अधिकारी तथा सह संचालक, लेखा व कोषागारे, पुणे यांनी घ्यावी.
३. मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी (FIDF) अंतर्गत नाबार्ड यांच्या कार्यालयात प्रशासकीय विभागांकडून प्राप्त होणारे प्रतिपूर्तीचे दावे सादर करण्याची जबाबदारी नोडल अधिका-याची राहिल.

४. मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी (FIDF) अंतर्गत नाबार्डकडून प्राप्त कर्जाची मुदल व व्याजाची परतफेड विहीत दिनांकाला करणेची जबाबदारी नोडल अधिकार्याची राहिल.
५. राज्यांतील मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी (FIDF) अंतर्गत नाबार्डकडून प्राप्त कर्ज, कर्जाची परतफेड व त्यावरील व्याजाची माहिती दर महिन्याला शासनास तसेच संबंधित विभागाला सादर करणे.
७. मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी (FIDF) अंतर्गत मंजूर प्रकल्पासंबंधीचे परीक्षित लेखा विवरणपत्रे प्रत्येक वित्तीय वर्ष पूर्ण झाल्यावर १२ महिन्यांच्या आत किंवा ज्या प्रकरणी कालमर्यादा नमूद केली असेल तेथे विहित मुदतीत नाबार्डला सादर करणे.
८. मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी (FIDF) अंतर्गत नाबार्ड कडील कर्जाची जमा व खर्च तसेच व्याजावरील खर्च याबाबतचा लेखा व ताळमेळ घेऊन शासनाला सादर करणे.
९. मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी (FIDF) अंतर्गत नाबार्डकडील कर्जाच्या अनुषंगाने शासन नेमून देईल ती कामे पहाणे.
१०. मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी (FIDF) नाबार्डकडून प्राप्त कर्ज, कर्जाची परतफेड व त्यावरील व्याजाची परतफेड याकरीता वित्त विभागाकडून करण्यात आलेल्या अर्थसंकल्पीय तरतूदीतून संबंधित लेखाशीर्षाखाली देयके कोषागारात सादर करणे, सदर रक्कम नाबार्डला प्राप्त झाल्याची खात्री करणे याकरीता सह संचालक, लेखा व कोषागारे, पुणे, यांना नियंत्रण अधिकारी तसेच आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. सह संचालक, लेखा व कोषागारे, पुणे, यांना सदर अधिकार त्यांच्या दुय्यम राजपत्रित अधिका-यांना प्रदान करता येतील.
११. सह संचालक, लेखा व कोषागारे, पुणे यांनी नोडल अधिकारी म्हणून सुपूर्द करण्यात आलेल्या जबाबदाऱ्या योग्य प्रकारे पार पाडल्या जात असल्याबाबत दक्षता घेण्यात यावी.

(क) लेखाशीर्ष —

मत्स्य व्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास करण्यासंबंधी नाबार्डद्वारे Fisheries and Aquaculture infrastructure Development Fund (FIDF) अंतर्गत प्राप्त होणा-या कर्जाची जमा, परतफेड व व्याजाची परतफेड खालील नमूद लेखाशीर्षाखाली करण्यात यावी.

१. जमेचे लेखाशीर्ष

प्रधान शीर्ष	:- ६००३, राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण
उपप्रधान शीर्ष	:- ००, राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण
गौण शीर्ष	:- १०५, नाबार्डकडून मिळालेली कर्जे

गट शीर्ष :- ००
उप शीर्ष :- ०६
तपशिलवार शीर्ष :- (००) (११) नाबार्डकडून मत्स्यव्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी योजनेसाठी मिळणारे कर्ज.
संगणक सांकेतांक :- ६००३ ५४०४

२. खर्चाचे (कर्ज परतफेड) लेखाशीर्ष

मागणी क्र. :- जी- १
प्रधान शीर्ष :- ६००३, राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण
उपप्रधान शीर्ष :- ००, राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण
गौण शीर्ष :- १०५, नाबार्डकडून मिळालेली कर्जे
गट शीर्ष :- ००
उप शीर्ष :- ०२
तपशिलवार शीर्ष :- (०१) (०१) नाबार्डकडून मत्स्यव्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास निधी योजनेसाठी मिळणारे कर्ज, अनिवार्य (भारीत), ५६- कर्जाची परतफेड
संगणक सांकेतांक :- ६००३ ०५४७

३. व्याज प्रदान लेखाशीर्ष

मागणी क्र. :- जी- ३
प्रधान शीर्ष :- २०४९, व्याज प्रदाने
उपप्रधान शीर्ष :- ०१, देशांतर्गत ऋणावरील व्याज
गौण शीर्ष :- २००, देशांतर्गत ऋणावरील व्याज
गट शीर्ष :- ००
उप शीर्ष :- ०७
तपशिलवार शीर्ष :- (००) (०३) नाबार्डकडून मत्स्यव्यवसाय व जलचर क्षेत्रातील पायाभूत सुविधांचा विकास
निधी योजनासाठी घेतलेल्या कर्जावरील व्याज, अनिवार्य, (भारीत) ४५, व्याज
संगणक सांकेतांक :- २०४९ २८९२

२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्यांचा सांकेतांक २०२५०६२६१८५४३६७८०५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने

(सुनिल शिंदे)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव.
- २) मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,

- ३) मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
- ४) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
- ५) मा. उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
- ६) मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
- ७) सर्व सन्माननिय सदस्य, विधानपरिषद/ विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सदस्य, विधानमंडळ, मुंबई,
- ८) मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मुख्यमंत्री सचिवालय, मंत्रालय, मुंबई,
- ९) मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- १०) मा. उप मुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ११) सर्व मंत्री व राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- १२) महालेखापाल, महाराष्ट्र- १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर,
- १३) महालेखापाल, महाराष्ट्र- १/२ (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर,
- १४) अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालयीन विभाग(सर्व), मंत्रालय, मुंबई,
- १५) संचालक, लेखा व कोषागारे, (म.रा.) मुंबई,
- १६) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
- १७) सह संचालक, लेखा व कोषागारे, (पुणे विभाग) पुणे,
- १८) कोषागार अधिकारी, कोषागार कार्यालय, पुणे,
- १९) वित्त विभाग (अर्थ १/अर्थ-१०/अर्थ-१८/व्यय-३/प्रशा-४/ऋण व हमी संनियंत्रण कक्ष) मंत्रालय, मुंबई,
- २०) महाव्यवस्थापक, नाबार्ड, पुणे
- २१) संबंधित वित्तीय संस्था (विभागामार्फत),
- २२) निवड नस्ती -अर्थबळ.